

3422

Tarostia iertărilor

Când se duc mnrirerii la cununie.
Se tarostește de unul singur.

S. M.

Ascultați, cinstiți oameni,
Cinstiți căsăni,
Cinstiți nănași mari,
Cinstiți socri mari,
Puține cuvinte de rugăminte
Ce se roagă fiul/fiica
dumneavoastră.

Se roagă cu plecare
Ca să-i dați binecuvântare
Că binecuvântarea părinților
Întărește temeliile casei fiilor.
Că mare și puternică este
Milostivul Dumnezeu,
Cel ce-au făcut
Cerul și pământul,
Marea și adâncul -
Toate numa cu cuvântul.
Cerul l-a împodobit
Cu soarele, luna și stelele,
Iar pământul cu pomi și flori
Toate spre slujba
Aceluia care l-au zidit,
Adică pe strămoșul nostru
Adam,

Cu trupul din pământ,
Cu slujile din mare,
Cu frumusețea din soare -
După chipul și asemănarea
Prea sfințiii Sale.
Dacă a văzut că nu este bine
Omul să trăiască
Singur pe pământ,
I-o dat on somn
Strămoșului nostru Adam,
I-o luat o coastă de-a stânga sa
Și au zidit

Colecția VIORICA NAGHIU și ADELA NAGHIU

Obiceiuri de primăvară în Asuaju de Jos

Obiceiuri legate de arat și semănat

În cadrul agriculturii tradiționale, aratul și semănatul erau două operații fundamentale, menite să asigure obținerea recoltei, a rodului câmpului pentru asigurarea hranei familiei.

Între dorințele primordiale ale omului s-a situat întotdeauna perpetuarea, în cadrul fiecărui ciclu vegetațional, a unei recolte cât mai bogate, care să scutească de griji familia. Omul primitiv credea că se poate acționa în plan ritual-magic pentru satisfacerea unor astfel de deziderate.

Și în Asuaj am constatat diverse practici legate de pornirea plugului la arat, de semănat, cât și de apărarea culturilor.

Potrivit relatărilor, la scoaterea plugului exista datina *stropirii plugului și animalelor cu adejma* (De la Catița Leș, 60 ani, Asuaju de Jos, 1989), apă sfințită, deci un ritual de purificare și credem că acest rit asocia un rit de fertilitate, având în vedere funcționalitatea apei, trecut, evident, prin filieră creștină:

« La arat trebuia să iasă prima dată cu plugul pe câmp om gazdă, ca să hie anu bun și recoltă din belșug. Dacă iese om sărac întâie, îi sămn că anu va hi sărac și bucate puține » (De la Rozalia Nemeș, 78 ani, Asuaju de Jos, 1989).

« Când ies boii cu plugul din ocol îi bine să li se pună struț de băniță ca să se facă bine bucatele, iar la boi în coarne să li se pună ciucălăi roșii, să nu-i dioată nimeni » (De la Alexandru Pop, 59 ani, Asuaju de Jos, 1989).

Pornirea plugului implica și rituri de apărare a animalelor și de întărire a acestora. Boii sau vacile erau trecute peste lanț la ieșirea plugului din ocol, « ca să hie vacile tari ca lanțu » (De la Rozalia Nemeș, 78 ani, Asuaju de Jos, 1989), iar în dimineața Anului Nou oamenii treceau vitele peste lanț când le scoteau la adăpat, « ca să hie sănătoase și tari ca lanțul » (De la Rozalia Nemeș, 78 ani, Asuaju de Jos, 1989).

Este prezentă aici magia prin similitudine, lanțul constituie un obiect cu putere magică, prezent în mai multe obiceiuri ale zonei. La Blagoveștenie (Bunavestire), dimineața, era obiceiul ca femeia, în pielea goală, să înconjure casa și șura de trei ori, scuturând un lanț și un ceangău, ca să se sperie « șerți și alte dedigoane » (De la Rozalia Nemeș, 78 ani, Asuaju de Jos, 1989), deoarece lanțul are putere și nu dă voie la lucruri rele în ocol. Ca obiect magic este prezent fierul, care, așa cum o arată lucrările de specialitate, cunoaște o circulație foarte mare, atât în folclorul românesc, cât și în folclorul altor popoare.

Nici în Asuaj n-au lipsit odinioară rituri legate de semănat: « Când se semăna cânepa, în vasul în care se afla sămânța se pune un ou și se sămăna de pe ou, să hie cânepa curată și mândră ca oul » (De la Aurica Pop, 63 ani, Asuaju de Jos, 1989). La fel când se semăna grâul existau anumite interdicții: « când samăna omul grâu, trebe să hie înștimbat, ras și să n-aibă parte de femeie până nu gată de sămănat, ca să hie grâu curat și să nu facă tăciune » (De la Leontina Tomșe, 62 ani, Asuaju de Jos, 1989); « pentru a feri grâul de tăciune, se mai lua o lumânare aprinsă, cu care se înconjura casa și era stinsă în podul căsii, în grâu » (De la Milica Iluț, 61 ani, Asuaju de Jos, 1989). Acest rit credem că este străvechi, el asociind pe de o parte un cult al focului, iar, pe de altă parte, al cercului magic, elemente generalizate atât în folclorul românesc, cât și la alte popoare.

Pregătirea grâului pentru semănat se făcea cu o grijă deosebită. Grâul se « pietrălea cu piatră mnerie și se stropea cu adejma. Din struțu de grâu luat când se încheie seceratul, se puneau boabe de grâu. Unii mai puneau și mușdei de usturoi, ca să nu-l mănânce viermii și să nu se facă tăciune și neghină » (De la Milica Iluț, 61 ani, Asuaju de Jos, 1989).

Pentru obținerea unui rod bogat și de bună calitate, se acționa în plan ritualic, mizând pe anumite rituri de fertilitate, axate pe magia

Umflă-mi-se,
Bumflă-mi-se,

Cotoioгу scoală-mi-se,
Nu se poate ogoié
Până nu mă sui pe ie.

(vinj)

prin similitudine. În aceleași scopuri erau practicate și rituri de purificare. Se pare că odinioară se practicau pe o scară largă riturile de apărare a culturilor cerealiere, grâul constituind o cultură existentă încă din timpuri străvechi și care se practica atât cât permiteau condițiile geografice specifice localității. Pentru ca grâul să fie ferit de tăciune « se alegeau mai multe spice, care erau legate în mănunchi și puse deasupra hornului pentru că așa să-ntoarcă tăciunile, cum se-ntoarce grâu de unde-o vinit » (De la Milica Iluț, 61 ani, Asuaju de Jos, 1989). Pe bună dreptate arăta Maria Bocșe că varietatea mare a riturilor legate de obiceiurile agrare, de cultivarea grâului, se explică prin însăși vechimea mare și răspândirea cultivării acestei plante cerealiere (Maria Bocșe, *Grâul, finalitate și simbol în obiceiurile cu caracter agrar din Valea Barcăului*, în *Anuarul muzeului etnografic al Transilvaniei*, IX, Cluj, 1977, p. 263).

Unele practici de acest gen aveau ca destinație apărarea culturilor împotriva rozătoarelor: « în dimineața de Bobotează se pune într-o cârpă cărbuni, ai, tiper și alticele, iar cârpa era aruncată în gura podului, ca să nu mănânce bucatele » (De la Livia Gât, 62 ani, Asuaju de Jos, 1989).

De menționat că în cadrul acestei practici ritualice unele elemente cu putere magică erau folosite și în practica descântatului – cărbunele și usturoiul. Practica se întâlnește și pe Valea Barcăului, despre care Maria Bocșe spune că « are un sens de ofrandă funebră » (Maria Bocșe, *Grâul, finalitate și simbol în obiceiurile cu caracter agrar din Valea Barcăului*, în *Anuarul muzeului etnografic al Transilvaniei*, IX, Cluj, 1977, p. 275).

Se acționa în plan ritualic pentru protejarea culturilor și apărarea lor de calamități naturale: « când îi vreme gre, să iei câte o mățucă aduse de duminica Florilor de la biserică și o pui în foc că apoi se împrăștie norii » (De la Livia Gât, 62 ani, Asuaju de Jos, 1989).

Existau și alte practici de îndepărtare a calamităților naturale, unde întâlnim prezența unor ustensile casnice, prezente și ele în practica descântatului: lopata și cociorva de la cuptor, securea și tăietorul: « Când vine vreme gre, bați săcurea-n tăietor sau în stâlpu căși, c-apoi iute întoarce vremea gre. Când îi secetă mare, apoi trebe băgate clopotele din biserică în fântână, c-a ploua » (De la Livia Gât, 62 ani, Asuaju de Jos, 1989).

Mărțișorul

Investigația noastră nu a reușit să scoată la iveală reminiscențe ale unor vechi forme de mărțișoare existente cu multă vreme în urmă, formate din elemente cu putere magică. Este posibil ca sub influența orașului, locul lor să fi fost luat de mărțișoarele moderne, cu deosebirea că el este confecționat din fire de mătase cumpărate din prăvălie, fără ca el să aibă aplicate forme de metal. Culoarele folosite erau alb și roșu, simbolistică arhicunoscută.

Aceste mărțișoare erau împletite de către fete, sau de către mamă. La fiecare capăt șnurul se termina cu ciucalău, unul alb și unul roșu. Femeile mai invetive puneau în centrul mărțișorului o împletitură executată pe o bucățică de hârtie sau pe un material tare. Fetele confecționau mărțișoare pentru draguții lor, care le purtau în clop sub formă de struț. Copiii și fetele purtau mărțișorul în piept.

Cele relatate de informatorii chestionați sunt ilustrative pentru a argumenta rosturile magice ale mărțișorului: « îl pune bine până-n cea an, că făceau cu el descântece și vrăjitorii. Îl puneau în ladă, ca fata ori fecioru să hie cu noroc! » (De la Maria Nemeș, 52 ani, Asuaju de Jos, 1989).

Sub aspect simbolistic, omul din popor credea că împrumută, cel care-l poartă, însușirile culorilor, adică aceea ce semnifică ele: roșul – ager și iute ca focul, albul – puritate.

Din relatările unora am reținut că făcea parte dintr-un cult de fertilitate.

Zilei de 1 martie i se spune mărțișor.

Colecția NICU DEMIAN
Cls. a V-a, Șurdești, 2005

*Când nu e zăpadă
Doarme în ogradă,*

*Dar când ninge-afară
Cu copiii zboară.*

(*nimnuș*)

Pe strămoșa noastră Eva.
Dumnezău i-o binecuvântat
Și le-o zis:
Creșteți și vă-nmulțiți
Și stăpâniți pământul;
Vă-nmulțiți ca nisipul mării,
Ca iarba câmpului,
Ca frunza codrului.
Până-i vine timpul
Și la acest tânăr
Care înainte de-a pleca
Din casa iubiților săi părinți
Se roagă cu lacrimi fierbinți
Să-l sloboadă după soțul său
Care l-a rânduit Dumnezău.
Apoi se-ntoarce pe loc
Cu lacrimi de foc
Cătă iubiții frați și surori
Ca să se sloboadă după soțul său
Care l-a rânduit Dumnezău.

Alte strigături la nuntă din Cufoaia

3423

Mnireasă, cununa ta
Împletită-i mânânel
Și purtată-i puținel.
Da' spune druștilor tale
S-o împletească mai rar
Să o porți batăr on an.

3424

Vine vreme de plecat
La soacră și la bărbat,
Vine vreme de pornit
La soacră și la ibdit.
Io mă duc, mamă, cu bine,
Doru meu ție-ț rămâne,
Pune-l în năframă albă
Și-l pune deasupra-n ladă.
Când ț-a vini dor de fată

Du-te la ladă și-l cată:
De-i vede că-i cum l-ai pus
Io-s la față cum m-am dus,
De-i vede că-i înturnat
Io la față m-am uscat.

3425

Mnire ca ș-a nost de mândru
Numa-n munte este-on țidru,
Lângă țidru-i o nuie
Și mnireasa-i frumoșe
Tomna ca și mnirele.
Da' nici mnirele nu-i hâd -
Numa-on ptic i cam pălit.

3426

Hop, sărac mnire frumos,
Cum ț-o pticat struțu jos,
La mnireasă cipcile
Și-ț trăi cum îți pute(a).

3427

Tu, mnireasă, ești nebună
Că-ț dai struțu p-o cunună.

3428

Mnireasă cum avem noi
Nu o dăm pe patru boi,
Nici pe patruzeci de oi.
Boii-s buni de tras în brazdă
-
Mnireasa de-a face gazdă,
Boii-s buni de plugărit -
Mnireasa de găzdălit.

3429

Ieșit-o babilă-n leasă
Să se uite la mnireasă.
Potu-se uita o lume
Că-i mnireasă, nu-i mninune,
Poate-se uita o țară
Că-i mnireasă, nu-i ocară.

3430

Pe din sus de biserică
Mândră rouă se rădică,
Roua trebe scuturată
Și mnireasa cununată.
Ie-ț, părinte, cărticeaua
Și cunună floriceaua,
Ie-ț, părinte, patrahiru
Și cunună trandafiru.

3431

Să trăiască nănașu,
Pentru dânsu-i bivolu,

Bunavestire

În satul arhaic, la Blagoveștenie sau Capul primăverii cum i se mai spunea (25 martie – Bunavestire) se practicau mai multe obiceiuri și existau o seamă de credințe care influențau recolta cerealelor și a pomilor fructiferi. În perioada premergătoare sărbătorii, gospodarii făceau curățenie în ocol și a terenului agricol din jurul casei. În seara dinainte, făceau grămezi de crengi și de vreascuri în ogradă și între pomi. Dimineața devreme se sculau în așa fel încât să se vadă în ograda lui primul foc. Aprindeau vreascurile, urmărind ca fumul să acopere toată grădina. Cei care reușeau să aprindă mai devreme focul și al cărui foc ținea mai mult, vor fi cei mai harnici și vor obține cele mai multe roade în anul în curs, iar la cei la care nu le arde focul cu vâlvătaie mare, nu vor avea roade așa de bogate și e semn rău (De la Victor Nemeș, 55 ani, Asuaju de Jos, 1989).

De asemenea, femeile înconjurau casa și șura de trei ori, goale, cu un lanț și cu un ciangău « ca să hie ferite de șerți și de alte dedigoane » (De la Rozalia Nemeș, 78 ani, Asuaju de Jos, 1989).

Există credința că dacă în noaptea de Blagoveștenie dormi afară cu capu « pe podina fârciturii, vezi unde este căldarea cu bani. Bani ascunși în pământ ard în noaptea de Blagoveștenie » (De la Livia Gât, 62 ani, Asuaju de Jos, 1989).

O altă femeie ne relatează că « în noaptea de Blagoveștenie se înconjură casa cu un lanț, țurgăindu-l, ca să nu se facă purici și să nu se mai apropie șerț, că-i sparie lanțu » (De la Anișca Hosu, 76 ani, Asuaju de Jos, 1989).

Anamaria Iuga: Căutarea monetei la "Udătoriu", Șurdești, 2004.

Sânjorzul

Se pare că această sărbătoare (23 aprilie) implica o serie de practici destinate în primul rând rodirii s câmpului. Între acestea trebuie amintită practica *înstruțării gospodăriei* în anumite puncte: la porțile de la drum, la ferestrele casei și la obloanele poieților cu crengi de *nug* și de *răchită*. Practica este răspândită pretutindeni. Cât privește prezenta rugului, ne face să credem că omul din popor credea că efectul magic este mai bun. Rugul era folosit și în practica descântecului.

La Sânjorz bătrânii spun că e bine să *te speli cu rouă de pe grâu și cu apă neînceptă* ca să fii curat și sănătos tot anul (De la Anișca Soponar, 72 ani, Asuaju de Jos, 1989).

Stă în apă până-n brâu
Și te trece peste râu.

(Podul)

Chiar și astăzi în Asuaj există obiceiul *udatului*. Oamenii se udă chiar și în cadrul familiei, dar în mod obligatoriu pe toți cei care trec pe drum pe lângă casă. În ziua de Sânjorz gălețile sunt tot timpul pline și puse lângă fântână. Udatul în Asuaj cunoaște asemenea proporții numai când se termină seceratul și secerătorii aduceau struțul. Atât copiii cât și oamenii mari nu au altă preocupare decât să reușească să se ude cu cât mai mulți. Bătrânii spun că dacă se udă în ziua de Sânjorz "n-o să hie secetă peste vară și o să le meargă bine și-o să aivă recolte mari" (De la Anișca Soponar, 72 ani, Asuaju de Jos, 1989).

Lăsatu Secului

Lăsatul Secului, înainte de Paști cu 7 săptămâni, se caracteriza în Asuaj prin veselie și joc, fiind ultima zi în care se putea juca înainte de post. Femeile spuneau că "trebuie să tai o găină că dacă nu, o mănâncă bodiu. În această zi se făcea lăsatu de carne, de ouă, de brânză, dar trebuie să se mănânce neapărat și ouă:

Să hie postuțu

Cât ouțu, adică să treacă ușor (De la Anișca Soponar, 72 ani, Asuaju de Jos, 1989).

Începând de la lăsatu Secului unele fete țineau postul pe orândă, pentru măritiș. Se ținea în 9 marți și se mânca seara când răsăreau stelele numai un cocuț făcut din pâine sărată. Cocul era făcut din 8 linguri de făină și 1 de sare. Această turtă era frământată cu 9 degete și coaptă pe ciur (grătar) (De la Viorica Șandor, 65 ani, Asuaju de Jos, 1989).

După 9 marți de post, fata trebuia să viseze orânda. Femeile chestionate au susținut că ele, după ce au ținut acest post, le-o venit orânda în vis noaptea (De la Viorica Șandor, 65 ani, Leontina Tomșe, 62 ani, Asuaju de Jos, 1989).

Prima zi de marți din Postul mare era numită *marțea dintre tunuri*. Femeile nu țeseau și nu coseau ca să nu le fie frică de tunet când or fi vara la câmp (De la Catița Leșu, 62 ani, Asuaju de Jos, 1989). De asemenea, *miercurea cenușii* se ținea prima miercuri din Postul mare. Femeile nu aveau voie să arunce cenușa din casă. Bătrânii spuneau "că nu-i slobod a arunca niciodată cenușa către soare că te umpli de bube. Această zi o țineau pentru sănătate, să nu se facă bube pe piele și bătrânele spuneau că nu trebuie să se mănânce numai o singură dată pe zi" (De la Anișca Hosu, 76 ani, Anișca Soponar, 75 ani, Asuaju de Jos, 1989).

Sâmbăta întâi "era sâmbăta Sfântului Toader. Atunci se tundeau vacile între coarne ca să aibă lapte și să fie bune și grase" (De la Anișca Hosu, 76 ani, Anișca Soponar, 75 ani, Asuaju de Jos, 1989). "Tot atunci îi bine să se taie părul fetelor când i crește și să zici:

Coadă-n jos,
Fata-n sus.

Părul care-l tai este pus la răchită, să crească ca ea (De la Anișca Soponar, 75 ani, Asuaju de Jos, 1989).

La jumătatea Postului mare se ținea *miezu păresii* când femeile n-aveau voie să țese și să coase. Această zi este mai des cunoscută la noi sub numele de *Tăcul*. Dacă țesi atunci se zice:

Tăc înainte, Dă cu curu de război
Tăc înapoi, (De la Anișca Hosu, 76 ani, Asuaju de Jos, 1989).

Mai spun bătrânii că atunci când *tună prima dată* primăvara "trebe să te bați cu lingură de hier peste frunte, ca să nu te doaie capu și să zici:

Der, der, (Ler, ler ???)
Capu meu de hier" (De la Anișca Soponar, 75 ani, Asuaju de Jos, 1989).

Duminica Florilor

Duminica Florilor (a Floriilor) se sărbătorește înainte de Paști cu o săptămână. Era obiceiul să se îmbrace fetele în haine albe și să aducă de la biserică *mâțucă sfântite*. Aceste mâțucă se legau într-un struț și se puneau la grindă sau în cui. Nu era voie să se arunce aceste mâțucă deoarece ele pot să te apere de vreme grea și de trăznete. Când era

Cine umblă mult prin lume
Și se tot strigă pe nume?

(11111)

Să trăiască nănașa,
Pentru dânsa-i dragostea.

3432

Cine vre ca să nu moară
Țiie glaja susuoară
Și cine vre să trăiască
Plosca să n-o părăsească.

3433

Horincuță-n glajă neagră -
Cum te beu, lumea mi-i dragă,
Horincuță-n glajă verde -
Cum te beu mi se tăt șede.

3434

Frunză verde din cărare,
Să trăiești, nănașă mare,
Să porți pene de păuni,
Să botezi și să cununi,
Să porți flori de cele verzi,
Să cununi și să botezi.

3435

Socăciță, socăciță,
Ridică-te în picioare
Să vedem cât ești de mare
Că și eu mă sui pe vatră
Să văd cum mai ești gătată.
Tăt umblând pe lângă oale
Ți s-o ars un lat de poale,
Tăt umblând pe lângă foc
Ți s-o ars șurțu-ntr-on loc.

3436

Vai, săracă, tu, găină,
Cum te-oi apuca de gușă
Și te-oi zvârli tomna-n ușă
Și din ușă până-n tindă
Socăcița să te prindă,
Și din tindă până-afară
Să te frigă-a doua oară

Că nu te-o fript cu slănină
Ci cu apă din fântână
Și nu te-o fript cu unsoare
Numa-n apă de pe vale.

3437

Tu, mnireasă, mniresucă,
Câte dealuri ai suit
De pe tăte-ai coborât,
De pe dealu dragostii
Altu nu-i mai coborî.

3438

Mnireasă cu mândru nume,
Ascultă-mă ce Ț-oi spune:
Sărută-ți părintii tăi
C-amu te duci de la ei
Și frumos le mulțumește
Că mândră te-o putut crește.
Și te roagă de iertare
Că te-o putut crește mare,
Că-ai să treci gardu cu stini
Să dai mâna cu streini.
Cu streinii mâna-ai dat,
De mă-ta te-ai depărtat -
Astăzi stai lângă bărbat
Și la bine și la rău
Că ți l-o dat Dumnezeu.

3439

Hai, doina, doina, doina,
Ie, mnireasă, cununa
Și o dă de-a roțița
Pân grădină la mă-ta.
Unde-a sta cununa-n loc
Să răsaie busuioc -
Nu-i mai hi fată la joc.

3440

Să trăiască nănașu
Să mai cunune unu,
Pe mine și pe mândru;

furtună, spun bătrânii, "trebe să se pună mătucă pe foc că se împrăștie vremea". În această zi, ca și pe tot timpul Postului mare, tinerii făceau diferite jocuri în aer liber: *de-a mingea în țal, de-a popicu, de-a măsuța, de-a siminicu, de-a bolobica, de-a lițu pticu* și diferite *trânte* (De la Loghin Leșu, 65 ani, Asuaju de Jos, 1989). În zilele noastre tinerii nu mai practică aceste jocuri, fiind înlocuite cu altele, în general fotbal și tenis.

Paștile

În zilele noastre repertoriul acestei sărbători apare mult simplificat, deși odinioară a fost cu mult mai bogat.

În săptămâna premergătoare Paștilor, adică în săptămâna mare, femeile făceau curățenie generală și nu se mânca de dulce. De asemenea se ocupau de îngrijirea mormintelor în așa fel încât, în *joia mare*, când mergea tot satul în cimitir pentru paos de sufletul morților, mormintele să fie cât mai îngrijite. În dimineața de joi, femeile duceau la cimitir un părăstaș pentru paos, adică creștăți (creștături din aluat) făcute în formă de cruce, țuică și coci pentru oamenii săraci ca să fie de sufletele morților. Și astăzi se menține acest obicei.

În *joia mare*, "dacă vrei să ai noroc la vaci, trebe să pui un pumn de sare, legat într-un folt și să-l pui într-un moșinoi de furnici. Sarea se dă la vaci în ziua de Paști ca să hie aspre și să se înmulțească ca furnicile" (De la Milica Iluț, 61 ani, Asuaju de Jos, 1989).

După ce în cimitir se termina slujba morților, femeile și copiii duc la biserică câte o prescură și o sticlă de vin, așezate într-o coșarcă de nuiete, frumos împletită. Pasca și vinul erau acoperite cu o ștergură lucrată artistic. După ce se slujea pasca, coșercile erau duse acasă și așezate la loc ferit, deoarece oamenii credeau că nu este voie să guste nimeni din ele până în dimineața de Paști. Mâncarea pentru zilele de Paști trebuie să fie pregătită până sâmbătă seara, la fel și ouăle roșii.

Se mai păstrează până și astăzi datina ca toți membrii familiei să se spele pe față în dimineața de Paști dintr-un vas în care se pune un **OU ROȘU** "ca să hie roșii la față, sănătoși și frumoși ca oul, un ban de argint ca să hie curați ca banul și lăcomoși și o urzică, să hie aspri ca urzica și harnici tare" (De la Catița Leșu, 65 ani, Anișca Hosu, 76 ani, Anișca Soponar, 76 ani, Asuaju de Jos, 1989). Este prezentă aici magia prin similitudine și magia prin contact, fața omului intrând în atingere cu toate aceste elemente.

Nu vom insista asupra obiceiurilor creștine, având în vedere că ele sunt cele practicate pretutindeni. Există și astăzi tradiția în sat ca toți copiii și chiar oamenii mari să aibă haine noi, deci o înnoire cu sens de purificare.

Pasca sfințită se mănâncă "pe irma goală" (De la Vasile Gât, 62 ani, Asuaju de Jos, 1989), înainte de a consuma altceva, apoi se ciocnesc ouă roșii în cadrul familiei și abia pe urmă se consumă și altceva.

În fiecare an câteva familii făceau prescuri și puneau vin curat pentru pască, care se făcea la biserică și se dădea tuturor oamenilor după terminarea slujbei pentru pomana răposaților.

Tot în contextul ritualului creștin este consumarea în comun, după slujba religioasă, a păștii cu vin, din hârboaiie și cu lingură de lemn, făcută cu încrustături. Legat de această sărbătoare, fetele încercau să-și anticipeze orânda sau soarta vieții de familie prin intermediul descântatului. Aceste practici mai pot fi întâlnite și în alte ocazii: la șezătoare, de Anul Nou sau la danț. Erau făcute mai ales de fetele care nu se puteau mărita, ori nu erau jucate la danț. Din relatările unei femei, reiese că fetele obișnuiau ca în vinerea mare să se ducă la o vale, unde se spălau și apoi "aruncau apa peste umeri, zicând:

Mă sculai în zorii zorilor,
Ieșită din gândul feciorilor

De un fir de ață
Vorba mi s-agață
Și apoi, grăbită,

Este auzită
Peste mări și zări,
Până-n depărtări.

(Telefonul)

În mândra vineri dimineată
 Și mă aflai de ochi orbită,
 De mâni legată,
 De picioare împiedecată,
 În mare ură țipată.
 De-i ură de fată,
 Ură de mamă,
 Ură de tăți feciorii satului
 Cei din fruntea danțului.
 Nime-n lume nu m-aude,
 Nime-n lume nu mă vede,
 Numa Maica Sfântă din poarta cerului:
 - Ce plângi, Mărioară,
 Ce te tânguiești?
 - D-apoi cum să nu plâng
 Și să mă jeluiesc,
 Că mă sculai în zorii zorilor
 În ura feciorilor
 Și mă aflai de ochi orbită,
 De mâni legată,
 De picioare împiedecată,
 În mare ură țipată,
 Ură de tată,
 Ură de mamă,
 Ură de fete,
 Ură de tăți feciorii danțului.
 - Mărioară mândră și frumoasă,
 Nu plânge,
 Nu te tângui
 Că io de mâna dreaptă lua-te-oi,
 Cu ștergura sfântului soare șterge-te-oi,
 În fruntea danțului pune-te-oi
 Ca un dișin mândru și-nflorit
 În fruntea danțului răsărit.

(De la Iuliana Bob, 78 ani, Asuaju de Jos, 1989).

Acest descântec are legătură cu danțul care începe a doua zi de Paști, după săptămânile de post. Fiecare fată voia să fie "fruntea danțului și cea mai jucată de feciori, cea mai dăntăușe" (De la Aurica Pop, 55 ani, Asuaju de Jos, 1989). Acest lucru, în mentalitatea satului, putea fi influențat de spălarea cu apă neîncepută vineri dimineata, în vale, și cu rostirea descântecului.

În după-amiaza zilei de Paști, tot tineretul se strângea în curtea școlii și acolo se desfășurau jocuri în aer liber (trânta, mincea în țal, de-a măsuța, popicu, de-a siminicu, de-a bolobica, de-a pticu). Astăzi tinerii au renunțat la aceste jocuri, iar cei care se strâng în ziua de Paști la școală joacă fotbal, tenis.

Cei chestionați despre semnificația *vopsirii ouălor* cu roșu au dat explicații religioase. Iluț Milica ne-a relatat următoarele:

"Un om mergea odată cu o coșarcă de ouă de vândut la târg. Pe drum s-a întâlnit cu un om care l-a salut: Christos a înviat! Omul cu ouăle i-a răspuns că atunci a învia, când i-or hi lui roșii ouăle din coșarcă. Ajuns la târg, a văzut că ouăle erau roșii. Și de-atunci se festesc ouă roșii" (De la Milica Iluț, 63 ani, Asuaju de Jos, 1989).

La Rusăliuță femeile din localitate obișnuiau să găurească urechile la fete, "că dacă le strungărești la Rusăliuță, nu le dor pe fete și nu le coc urechile" (De la Maria Sabău, 64 ani, Asuaju de Jos, 1989). În sat erau câteva femei specializate în "*pusul bumbilor* în urechi". După ce frecau urechile cu sare mare, le găureau și treceau prin ureche o șuviță de păr care era prinsă la cele două capete cu ceară.

Femeile din sat nu coseau în joile de la Paști până la Rusale. Aceste zile erau ținute "ca să nu se teamă de tunete". Joile se terminau cu *joia verde*. Femeile care țineau aceste zile, nu coseau și nu lucrau lucruri importante în gospodărie "pântru că nu le-a trăzni pe câmp, când or hi la lucru, ori cu vacile, și casa le-a hi ferită de trăznete" (De la Anișca Hosu, 74 ani, Asuaju de Jos, 1989).

Ispasul

La *Ispas* (Înălțarea Domnului) se face pomenirea eroilor și a morților. Această sărbătoare este cunoscută și sub numele *Paștile cailor*, bătrânii spun

Două mame sunt pe
 lume

Care poartă-același nume
 Și cu zece copilași

(Măntile)

Anamaria Iuga: Caldare cu sarmale, Hoteni, 2004.

Să trăiască nănașa
 Să mai cunune una,
 Pe mine cu pe badea.

3441

Mniresucă, mniresucă,
 Tu, de când ai credințat,
 Brâu roșu ți-ai împletit,
 Peste sat l-ai aruncat,
 Tăt neamu ți l-ai chemat,
 Pe tatî-to l-ai uitat.
 Scrie tu o cărțulie
 Din ceie lume să vie.

3442

Mniresucă, mniresucă,
 De ți-a hi bărbatu drag
 Gată-te ca și p-on steag
 Să crepe hădile-n prag.
 De ți-a hi bărbatu rău
 Fă-i haine din lepedeu
 Și izmene dint-on sac -
 Dac-a zice că nu-i plac
 Dă-i cu ele peste cap.

3443

Tu, mnireasă, mniresucă,
 Harnică mamă-ai avut
 Că frumoasă te-o făcut,
 Numa una te-o greșit:
 Că s-o uitat la păreți
 Și ți-o făcut ochii verzi.

3444

Uiuiu pe dealu gol
 Că mnireasa n-are țol,
 Da' i-a face mnirele
 Când a tunde cănele
 Și a tunde on capău
 Și i-a face lepedeu.

3445

Să trăim toți omenește
 Că românu nu cerșește:
 El plătește boierește,
 Ori câștigă voinicește.

Colecția VASILE BELE

Orații de nuntă
 de pe Fisculaș

3446

Intrare în sală (I)

Oameni buni, cinstită lume,
 Ce zic aici, nu sunt glume,

Noi vă lăsăm să intrați
Ca să nu stați supărați.
Cum să stați aici, afară,
Până coala mai spre seară!
Însă avem o rugare
Eu și nănașul cel mare
De intrați, cumiți să stați
Care-cum vreți, v-așezați
Însă din mâncare, de mâncați
Alta nu mai căpătați.
Nimeni nu gustă din mâncare
Până nu dăm cerului închinare!
Că eu zic, c-așa-i frumos
La omul cel credincios.
Zic aici, la mic la mare,
S-asculte-această rugare!
La prunci puteți să le dați
Însă cei mari nu mâncați
Și un ceas de așteptați.
Chiar dacă avem de toate,
Cele mai bune bucate,
După ce-or fi binecuvântate
Putem să mâncăm din toate.
Eu, voi sta și-oi spiona
Să văd de m-ascultă cineva!

3447

Intrare în sală (II)

Cât de mulți, v-ați adunat
L-acest lucru minunat,
La acest lucru vestit
Oare pe toți v-o poftit?!
Socru mare - am dreptate
I-ai chemat pe toți, pe toate?!
Așa zice socrul mare
Cu soția dumisale
De-aici pe toți i-am chemat
Și mai sunt încă prin sat
Și mai sunt vreo sută, tri...
Oare și-acei or veni!

Bună seara și bine ați venit!
Bine ați venit!
Domni, doamne și domnișoare
Bine ați venit
La această nuntă mare.

Socru mare, te-ntrebăm:
Înăuntru ce aflăm?
Este oare-atâta mâncare,
Este pentru fiecare?
Socru mare, cred că-i bai
Cu horinca - câtă ai?!
Ai horincă, ai și vin
Putem să ne molătim?!
Dacă oare s-or găta
Socru mare ce ți-a fa,
Ce-a fi, socrule, de tine
Că ti-i face de rușine.
Socrule, ascultă bine,

că "numa atunci sunt sătui caili, da și atunci numa on ceas" (De la Ioan Sabău, 55 ani, Asuaju de Jos, 1989). După unele relatări "caili o fost blăstămați de Măicuța Sfântă:

Hiu-ați voi, caili, blăstămați,	Saț să nu mai aveți
De mine, de Dumnezău	Numa-n ziua de Ispas
Și de ist Fiut al meu,	Ș-atunci vreme de on ceas!
Mersu, fugă să vă hie,	(De la Anișca Hosu, 74 ani
Sațu, să nu vă mai ție,	Asuaju de Jos, 1989).

O altă femeie ne relatează: "On fecior sărac ș-o pierdut caili în noaptea de Ispas. O mărș să-i coate în pădure. Tăt mîrgând, s-o întebdecat (împiedicat) de-o ferigă. Atunci feriga s-o făcut luminuță și l-o întebat:

- Ce dorești, domnuțu meu?
- Că numa să-mi aflu caili.
- Da alticele nu mai vrei?
- Ba, mai vreu-aș, dacă pot cere.
- Cere, că ți-oi da.
- Să aivă mămuca lemne.

Fecioru ș-o aflat caili și când o mărș acasă n-o putut intra de lemne (De la Aurelia Pinte, 56 ani, Asuaju de Jos, 1989).

Femeia ne-a spus că "feriga este înflorită o dată pe an, în noaptea de Ispas, numa on ceas și atunci poate împlini dorințele oamenilor" (De la Aurelia Pinte, 56 ani, Asuaju de Jos, 1989).

Anamaria Iuga: Spre sfințirea țarinii de Rusalii, Budești, 2004.

Rusaliile

Ziua de Rusalii, care se sărbătorește după Paști, în mentalitatea oamenilor este o sărbătoare care face țarina roditoare și o apără de "tăt dăunătorii, de boli, de furtuni mari" (De la Livia Gât, 62 ani, Asuaju de Jos, 1989).

Rolul apotropaic important îl au *adejma* și *crenguțele de tei* (De la Livia Gât, 62 ani, Asuaju de Jos, 1989). În seara de Rusalii oamenii împodobesc porțile de la drum, geamurile de la case, și obloanele de la

grajduri cu ramuri verzi de tei "să hie feriți oamenii și iosagurile de tăte relele" (De la Livia Gât, 62 ani, Asuaju de Jos, 1989). Acest obicei se menține și azi.

După terminarea slujbei religioase, tot satul ieșea în țarină cu apă în ciubere și se făceau rugăciuni pentru apărarea țarinei de dăunători și furtuni mari. Oamenii luau aghiazmă în canceauă și stropeau holdele, apele curgătoare și fântânile, casa, șura și animalele cu un struț de busuioc, pentru purificare, deoarece apa sfințită ar avea puteri magice. Bătrânii mai spun că "nu-i bine să bei apă oriunde. Dacă ți-i tare sete, înainte de a bea e bine să zici:

Cruce peste apă,	Cine apa o spurcat
Dumnezeu ne-adapă.	Hie de-a lui suflet păcat"
Io nu beu că-s înșelat	(De la Anișca Hosu, 74 ani
Că io beu că-s înșetat.	Asuaju de Jos, 1989).

Opinia satului condamnă pe cei ce aruncau în izvoare sau fântâni "oarece" și spuneau că "pe ceea lume n-or ave apă de băut" și "dacă suduie, or scopti pe ceea lume sânge" (De la Maria Nemeș, 84 ani, Asuaju de Jos, 1989).

Mai exista credința că în ziua de Rusalii e bine să se strângă *plante de leac*.

Sânzâienele

Repertoriul ritualic al acestei sărbători nu este astăzi prea bogat. S-a păstrat obiceiul de a culege sanzâiene, iar în seara premărgătoare se făceau *cununițe* în formă de cruce sau cerc. Ritualul cerea să se confecționeze câte o coroană pentru fiecare persoană din familie. Aceste coroane erau aruncate pe casă și oamenii credeau că ele au puterea de a preveni: "Dacă o coroană nu va sta pe casă din prima aruncătură, apoi acela a muri în timpul anului" (De la Vasile Gât, 56 ani, Asuaju de Jos, 1989), SAU "până

Frumușei și drăgălași.
Și un an de mă privești
(*врунѣо*)

unde ajunge cununa de sânzâiene pe casă când o arunci, până acolo va hi mălaiu la toamnă, sânzâienele au putere de a arăta dacă a hi mălaiu rodit” (De la Anișca Soporan, 76 ani, Asuaju de Jos, 1989). De asemenea “dacă în ziua de sânzâiene cuculbău-i mai mult roșu, va hi mai mult mălai, dacă a hi galbîn, va hi mai rodit grâul” (De la Livia Gât, 62 ani, Asuaju de Jos, 1989).

În noaptea de sânzâiene fetele obișnuiau să-și pună în sân flori de sânzâiene “ca să vie feciorii la ele” (De la Iuliana Bob, 69 ani, Asuaju de Jos, 1989). Bătrânii mai spun că “în ziua de sânzâiene nu mai cântă cucu, că răgușeste, c-o mâncat cireșe și apoi se face bodiu” (De la Livia Gât, 62 ani, Asuaju de Jos, 1989); SAU Că “dacă ai pete pe față și te speli de trei ori cu apă neîncepută în care ai fiert sânzâiene, îți trece. Îs bune numa cele culese în această zi” (De la Leontina Tomșe, 62 ani, Asuaju de Jos, 1989), deci trebuie știute rosturile magice ale acesei plante, cât și efectele ei curative.

Colecția FLOAREA HERȚEG

Închinăciunile din Postul Mare

În Felmer, Țara Făgărașului, când se apropia Postul Sfințelor Paști iar nunțile se terminau, o liniște gravă, neînțeleasă pentru mine atunci la vârsta de 5 anișori, cuprindea întreaga suflare. Cânteculele nu se mai auzeau prin sat, gospodinele fierbeau afară vasele în leșia din căldările mari, doar numai sus, în curtea bisericii, glasuri mici înconjurau bătrânul tei de lângă crucea care străjuia intrarea. Acolo ne adunam noi copiii să ne pregătim *închinăciunile*.

Băieții mai curajoși urcau în tei și ne aruncau rămurele, pe care le rupeam în bucăți cam de 2 cm și le puneam într-un săculeț de pânză albă care se strângea la gură cu o ață rezistentă. Aceste bețișoare erau *închinăciunile*. În prima săptămână din post, în fiecare dimineață, erau scoase aceste închinăciuni din săculeț și se așezau jos, în fața unei icoane. Se lua în mână un bețișor, spuneam Tatăl nostru și făceam trei mătânii sărutând pământul, apoi puneam bețișorul în săculeț.

Toate închinăciunile trebuiau rugate, așa că școlarii trebuiau să se scoale mai repede fiindcă era o rușine să întârzi la școală.

Seara, copiii mergeau cu închinăciunile la biserică și acolo, în prezența preotului, într-o atmosferă de rugă tăcută, se repeta ritualul închinăciunilor. La sfârșitul acelei prime săptămâni din post, copiii, când ieșeau de la școală, alergau spre casă să-și ia închinăciunile și urcau în Progadie (cimitir) unde atârnavă săculețele de fiecare cruce a morților din familia lor (bunici, unchi etc.). Cu cât erau mai mulți copii într-o familie, cu atât erau mai multe săculețe atârnavate pe cruci.

Câtă credință, cât respect pentru neamul tău, totul într-o rugă pentru a înțelege Patimile lui Iisus, pentru a ne fi iertate păcatele. (2005)

Anamaria Iuga: În după amiaza de Rusalii, Budești, 2004.

Colecția ELIZA MARIA DEMIAN
Cls. a VI-a, Șurdești, 2005

Tot pe tine te zărești.
Căciula-Mpăratului

(Biserică)

Socru mare, de nu ai,
Socrule, să știi că-i bai!
Că-acești domni și aste doamne
Toți și toate mor de foame
Că noi n-am venit să lucrăm
Ci să bem și să mâncăm,
Astăzi să ne îngrășăm.
Să bem, să ne chefuim
Până joi, de mai trăim!
Frunză verde foaie lată
Te mai întreb încă-o dată:
Este pentru fiecare
Și friptură și sarmale?!
Atâta de bine te-ai pregătit,
Pe tot satul l-ai poftit.
Socru, mare-i cheltuiala,
Nu ne scoți iute afară!
Și mai zic lucruri mărețe:
Sunt și din alte județe,
Sunt aici din opt județe!
Dumnealor, nu știu de s-o
pregătit,
Însă eu aicea-am venit
Cu pită și cu unsoare
Că din asta nu se moare.

Haide să vedem, socrule,
Auzi cu urechile,
Este aicea cineva
Cu merinde-n punga sa?
Uită-te bine la ei
Că-s flămânzi ca niște lei,
Uită-te bine la ele
Și le vezi că-s frumușele.
Dar să-i vezi când vor intra
Cât or bea, cât or mânca,
Nu știu de ți-a rămânea!

Eu zic aici, să-ndrăznim
Nu știu-nlontru ce găsim
Multă lume se îndeasă
Însă nu-i nimic pe masă!
Doar atâta îi horincă
În sticlă, la Văsălică.
Cu sticla voi închina
Și-apoi la d-voastră v-oi da!
Beți din sticla asta mare
Câte-o gură fiecare
Numa domni, nu domnișoare!
Apoi, dacă așa-i vălașu
Să ne zică ceterașu!
Aștia-or zice tra și la,
Noi de-aici, horinc-om bea
Și vom sta mai hodiniți
De mustața socrului pândiți.
Se gândește socrul mare
Oare, este pentru fiecare?
Cum, Doamne feri, să nu fie
În oale, -n bucătărie,
C-am tăiat trei porci mistreți,
Zece găini din coteț.
Din mistreți, se fac cârnați